

LITTERATUR

NYORTODOX HISTORIESKRIVNING OM »NORDENS ENHET» — ETT GENMÅLE TILL GEORG LANDBERG

I en Tid, hvor nordisk Samvirke indledes og udbygges paa snart sagt alle Omraader, og hvor saa mange forskellige Planer om en nærmere nordisk Sammenslutning fremsættes og drøftes, skulde det synes ikke upaakrævet at gennemgaa de hidtidige nordiske Tiltag og konstatere de Erfaringer, der i saa Henseende er gjort.

Dette skulde vel nok kunne give visse Fingerpeg: Hvilke Veje er farbare her? Hvilke Former for nordisk Sammenslutning er praktiske?

Det er en saadan forudsætningsløs, erfaringsmæssig Undersøgelse, jeg har forsøgt i min Bog om »Nordens Enhed gennem Tiderne». I Stedet for at opstille det traditionelle skandinaviske Program: Toldunion, Møntunion, Forsvarsforbund, Retsenhed, sproglig og kulturel Enhed, — dette kan enhver skrive ned ved sit Skrivebord, — har jeg undersøgt, hvorledes det hidtil er gaaet med alle disse forskellige Former for nordisk Sammenslutning, og stillet de derved gjorte Erfaringer til Disposition for vor Tids nordiske Samarbejde, se Bd. I, S. 87:

Hvilke var de Kræfter, der trods den dynastiske Unions Sammenbrud og hvad derpaa fulgte, det stockholmske Blodbad og andet mere, ustandselig drev de nordiske Lande og Folk sammen, snart sagt fra Tiaar til Tiaar, fra Middelalderens Slutning og helt op til 1814, Frederik VI's Tid, da det, der almindeligt kaldes »Skandinavismen», ikke var langt borte? Hvilke var omvendt de Hindringer, der stod imod Enheden? Hvilke Former antog Sammenslutningen i hvert enkelt Tilfælde, hvilken Betydning havde den, og hvad førte til dens Opløsning? Hvilke var Resultaterne af henholdsvis Samvirke og Optræden hver for sig? Hvad var nyttigst for Norden?

Det er denne Metode, Georg Landberg i sin Anmeldelse i »Svensk Tidskrift» kalder »dogmatisk». Og han konkluderer derhen: »Verkets publicering torde, just ur nordisk synpunkt, snarast vara att beklaga.»

Hvorfor beklage?

En vigtig Erfaring, som jeg fremhæver Bd. I S. 70, er denne: »Dette er da en af Historiens vigtigste Erfaringer: i sine Midler er den nordiske Enhedspolitik begrænset til *den absolut frivillige og lovlige Sammenslutning*, under Anerkendelse af Enkelstatens fulde Raadighed over de indre Anliggender. Forsøg i anden Retning har kun ført til Søndring, til Ødelæggelse af 'den kærlige bebindelse og broderskab'. Denne Begrænsning i Midlerne, der er givet ved selve de nordiske Folks Nationalkarakter, forklarer paa den anden Side, at Enheden i Norden er skredet langsommere frem end f. Eks. Tysklands og Italiens.»

I Anmeldelsen bliver dette til, at »Nielsen överhuvud taget anser ren erövringspolitik, vare sig den kommer från Christian IV eller Karl X Gustaf, som legitim skandinavism».

Og det uagtet jeg Bd. I S. 189 som den vigtigste Erfaring ved Karl X Gustaf Krigene fremhæver ganske det samme: at Danmark-Norge, saa lidt som Sverige, havde ladet sig erobre. *Den svenske Erobringsskandinavisme havde vist sig ligesaa ufarbar som de danske Kongers dynastiske Erobringspolitik*. Fra nu af fulgtes udelukkende den anden Vej, den Gustav Adolf

Litteratur

havde fulgt siden 1614, Forbundets, men som Følge af Udlandets Uvilje var blevet spærret i 1652—1654, 1655—1657 og 1658. Linien fra det *nordiske Forbundssystem* 1523—1562, — for det økonomiske Forbunds Vedkommende var den fortsat lige til 1645, — blev genoptaget. Det skæbnesvangre ved Brømsebrofreden 1645 var nemlig ikke, at der blev flyttet om paa nogle Grænseprovinser, men at den gamle gensidige nordiske Toldfrihed ophævedes.

Og saaledes videre gennem Aarhundrederne. Nogle *Former* for nordisk Sammenslutning viser sig praktiske, andre ikke, nogle Veje fører frem, andre ender i Intet eller fører paa Afveje. Dette er den første og vigtigste Erfaring. Af Landbergs Anmeldelse faar man imidlertid det Indtryk, at jeg blindt gaar ind for en hvilken som helst nordisk Sammenslutning, med hvilke som helst Midler.

Fremdeles er Erfaringen den, at ligesom de *Kræfter*, der driver paa med nordisk Sammenslutning, er af den mangfoldigste Art, saaledes ogsaa de *Hindringer*, der staar imod Sammenslutning: politiske, og det saavel udenrigs-politiske som indenrigspolitiske, økonomiske, nationale, psykologiske. I Anmeldelsen bliver dette til, at jeg opfatter »all betänksamhet inför en *radikal* (Landbergs Fremhævelse) nordisk sammenslutningspolitik som dårskap, klenmod och kortsynthet». Landberg har læst min Bog ganske overfladisk, at han kun har bemærket denne ene Hindring, medens han noget nær bogstaveligt talt Aarti for Aarti, Side op og Side ned, kunde have fulgt det stadige Spil mellem alle de mangfoldige Kræfter, baade de der fører til Enhed, og de der staar imod.

Landberg slutter med at tillægge mig »*dogmatisk historieförfalskning*», — ene og alene som en Følge af, at han selv har læst Bogen saa overfladisk, at han kun har bemærket en enkelt af de mangfoldige Hindringer fremhævet. Og denne Karakteristik af min Bog har Landberg ikke nøjedes med at fremsætte i et Tidsskrift, men gennem Udsendelse af Særtryk til alle tre nordiske Lande har han paa Forhaand søgt at give den den størst mulige Udbredelse. Alene Forfatteren har han ikke sørget for at gøre bekendt dermed; det er rent tilfældigt, at jeg gennem en Bekendt har faaet et af Særtrykkene, saa at jeg kan give et Gensvar.

Georg Landberg *advarer* mod min Bog og mener, ud fra sit overfladiske Kendskab til den, at den aldrig burde være publiceret. Jeg paa min Side tager intet Monopol paa Skandinavismens Historie; jeg haaber tværtimod, at der endnu maa komme mange Monografier fra Landberg i dette Emne. Og jeg haaber, Landberg vil opgive sin Uvilje mod den i Forordet foreslaaede Organisation af et Samarbejde mellem Jurister, Nationaløkonomer og Historikere.

Henning Nielsen.

GENMÅLE TILL HENNING NIELSEN

Henning Niensens svar ger mig icke anledning till någon behandling av »den kliniska metoden» i nordisk historieskrivning. I denna tidskrift vill jag endast hänvisa den intresserade läsaren till ett icke ytligt studium av Niensens egen bok. — Jag återkommer måhända i annat sammanhang. Detaljerna kunna ju, om så verkligen visar sig behövtigt, behandlas i fackpressen.

Nielsen anser sig kunna meddela, hur jag förfarit med särtryck. Faktum är, att jag har utsänt 14 särtryck i Sverige och 4 (fyra) i Danmark. — Detta blir hos Nielsen: »genom Udsendelse af Særtryk til alle tre nordiske Lande har han paa Forhaand søgt at give den (karakteristiken) den størst mulige Udbredelse».

Faktum jämfört med fantasi ger anledning till någon eftertanke.

Georg Landberg.